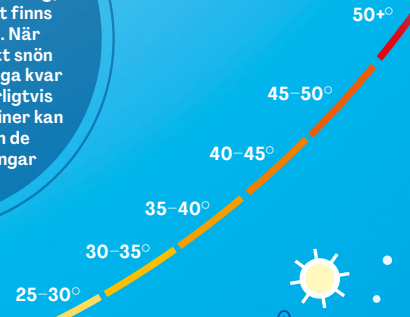

Så bildas laviner

Väder och vind kan när som helst sätta snömassor i rörelse. Hur allvarlig lavinen blir beror bland annat på hur brant sluttningen är, hur snötäcket ser ut och hur väderläget utvecklas.

AV JOHAN JARNESTAD OCH ANNA LILJEMALM

LAVINRISKEN ÖKAR MED LUTNINGEN
De flesta laviner utlöses på sluttningar som är brantare än 30 grader. Ju brantare sluttning, desto större lavinrisk. Det finns samtidigt en övre gräns. När sluttningen är så brant att snön inte längre klarar av att ligga kvar är risken för laviner naturligtvis liten. Tänk också på att laviner kan nå flackare terräng om de startar i branta sluttningar i närheten.

NYSNÖFLAK

Under och efter stora snöfall kan det vara bra att undvika lavinterräng till dess att snötäcket har stabiliserats, särskilt i sluttningar brantare än 35 grader. I samband med snöfallet binds mjukare flak av nysnö ihop ovanpå svagare snölager. Detta lavinproblem är dock sällan lika allvarligt i Sverige som i många andra länder. Här hemma tenderar det att blåsa så mycket att nysnöflak inte nödvändigtvis ställer till med så stor skada. Kalla lufttemperaturer kan dock fördröja stabiliseringen.

DREVSNÖFLAK

I samband med ett snöfall kan vindtransporterad snö snabbt bilda hårdare flak ovanpå svagare snölager. Drevsnöflak förekommer vanligen på branta läsluttningar eller läformationer från vinden. Snötäcket är som mest instabilt mitt under snödrev, men stabiliserar sig oftast inom 48 till 72 timmar. Undvik områden där drevsnö har ansamlats till dess att flaken har stabiliserats. Lyssna efter ihåliga eller trumliknande ljud och håll utkik efter sprickor i ytsnön, särskilt på läsidor nedanför krön, kalfjäll och östsluttningar.

BESTÅENDE FLAK

Detta är det klurigaste och troligtvis farligaste lavinproblemet av alla, eftersom det är så oförutsägbart. Hårdare och tjockare flak ligger ovanpå långlivade svagheter djupare ner i snötäcket, och det är mycket svårt att avgöra var det bestående flaket finns och hur känsligt det är. Dessa laviner kan bli enormt stora och kan dessutom fjärrutlösas på långt avstånd utan förvarning, under en lugn och solig dag. Lavinerna utlöses ofta ovanför åkaren, vilket gör det svårt att fly. Perioder efter snöfall, snödrev eller temperaturökningar är extra farliga. Det tar vanligen lång tid för snötäcket att stabilisera sig, ofta flera veckor. Ibland kan problemet bestå i månader eller rent av hela vintern.

VÅTA LAVINER

När sol, regn eller plusgrader försvagar snötäcket ökar risken för våta laviner. Problemet är som allra störst på våren, under den varmaste delen av dagen. Sydliga sluttningar är överrepresenterade. Våta laviner rör sig långsammare än torra laviner, men tenderar att bli stora och kraftfulla. Lavintypen kan vanligen upptäckas genom att undersöka om ytsnön är blöt. Både våta flaklaviner och våta lössnölaviner förekommer. Våta flaklaviner kan utlösas när ett tjockare flak av hårdare snö blir så fuktigt eller blött att det lossnar från underliggande lager och rusar ner för berget. Våta lössnölaviner bildas om det våta snöflaket blir så blött att det förlorar all sammanbindning, och utlöses bara i snöns översta lager.

HÄNGDRIVOR

Hängdrivor bildas när vindtransporterad snö samlas nära branta krön. Hängdrivorna sticker ofta ut och kan kollapsa spontant av ny belastning, som till exempel av snödrev eller av uppvärmning. Problemet är som störst på våren när sol och plusgrader försvagar snön. Hängdrivor kan även kollapsa av belastning från en skidåkare eller en snöskoter. De kan vara svåra att upptäcka uppifrån. Var försiktig i närheten av krön och bergsryggar.

GLIDLAVINER

I en glidlavin lösgör sig hela snötäcket och glider längs med marken. Glidlaviner är oförutsägbara och svåra att förutspå. Höga temperaturer på senhösten gör till exempel att den första snön faller på varm mark. Snön isolerar sedan marken och hindrar den från att frysa, vilket skapar ett idealt glidunderlag. Glidlaviner går sällan att spränga på konstgjord väg.

KÄLLA: NATURVÅRDSVERKET, SMHI OCH SVELAV

RISKEN DUBBLERAS

Lavinfara är sällan svart eller vitt. Eftersom prognosen görs över ett större område finns också lokala variationer. Det är aldrig säkert eller livsfarligt exakt överallt i ett område. Skalan är inte heller linjär. Faran blir ungefär dubbelt så stor för varje steg på skalan. Om du betar dig likadant vid nivå 3 som vid nivå 1 tar du fyra gånger så stor risk. Flest lavinolyckor inträffar när lavinrisken är medelstor.

1 = LITEN RISK

Förhållandena är ganska säkra, men snön kan vara instabil på enstaka platser. Det är osannolikt med både spontana laviner och mänskligt utlösta laviner.

2 = MÅTTLIG RISK

Farliga förhållanden i delar av terrängen. Identifiera och undvik de farligaste platserna. Det är möjligt för människor att utlösa laviner, men spontana laviner är osannolika.

3 = BETYDANDE RISK

Farliga förhållanden. Bedöm snötäcket och terrängen mycket noggrant. Det är troligt att människor utlöser laviner och spontana laviner är möjliga.

4 = STOR RISK

Mycket farliga förhållanden. Vistelse i lavinterräng avrådes. Det är mycket troligt att människor utlöser laviner och spontana laviner är troliga.

5 = EXTREM RISK

Extremt farliga förhållanden. Undvik all lavinterräng. Spontana och mänskligt utlösta laviner förekommer med säkerhet.